

اثر بخشی الگوهای ارتباطی بر شادکامی والدین دانش آموزان

سیده فاطمه موسوی^{۱*}، زهرا والایی نسب^۲

^۱ گروه مشاوره دانشکده علوم انسانی واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ دانشجوی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی آموزش الگوهای ارتباطی بر شادکامی دانش آموزان مقطع متوسطه یک منطقه ۹ شهر تهران بود. طرح پژوهش حاضر از نوع نیمه تجربی به صورت طرح پیش آزمون - پس آزمون با دو گروه آزمایش و گروه کنترل بود نمونه پژوهش از بین ۳۲ زوج با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند. پس از آموزش الگوهای ارتباطی در ۸ جلسه ۱۲۰ دقیقه ای بر اساس خانواده درمانی نظریه ی ستیر ترجمه بهروز بیرشک برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه شادکامی آکسفورد استفاده شد. نتایج تحلیل های آماری نشان داد رابطه ی معناداری بین آموزش الگوهای ارتباطی خانواده، بر شادکامی والدین وجود دارد. داده ها از روش محاسبه کواریانس تک متغیره با استفاده از نرم افزار SPSS ورژن ۲۲ مورد تحلیل قرار گرفت یافته های پژوهش نشان داد: بین الگوهای ارتباطی خانواده و شادکامی والدین دانش آموزان رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد. به این معنی که هر چه الگوی ارتباطی مناسبی در خانواده ها وجود داشته باشد، شادکامی والدین بیشتر و در نتیجه تأثیر مثبت در فرزندان به جا می گذارد. پس این نتیجه حاکی از آن است که به نظر می رسد افراد با نشاط بیشتر متعلق به خانواده هایی هستند که از الگوی ارتباطی مناسبی برخوردارند. در پژوهش حاضر وجود رابطه ی مثبت و معنادار بین الگوی ارتباطی و شادکامی والدین دانش آموزان تأیید شد.

واژه های کلیدی: الگوی ارتباطی، شادکامی، والدین.

۱- مقدمه

خانواده چیزی بیش از مجموعه افرادی است که در یک فضای مادی و روانی به سر می‌برند، بنابراین یک نظام اجتماعی و طبیعی است که ویژگیهای خاص خود را دارد و نهاد اولیه هر جامعه‌ای به شمار می‌رود که کانون ظهور عواطف انسانی و روابط صمیمانه میان افراد است و می‌توان گفت عملکرد خانواده تأثیر مستقیم و بسزایی بر عملکرد جامعه دارد (سپهری، ۱۳۸۹ به نقل از شاکریان، ۱۳۹۲). پژوهشگران بر این عقیده‌اند در این هزاره کلیه کشورهای جهان تلاش می‌کنند تا بنیان خانواده تقویت شود و زمینه رشد تعالی و استحکام خانواده را فراهم آورند، در این زمینه سازمان بهداشت جهانی نیز خانواده را به عنوان عامل اجتماعی اولیه در افزایش سلامت و شادی معرفی کرده است. هنگامی که کانون خانواده در برگیرنده‌ی محیط سالم و روابط گرم و تکامل صمیمانه بین افراد باشد موجب رشد و پیشرفت اعضاء خانواده می‌شود (نوابی نژاد، ۱۳۸۹).

از طرف دیگر برای فهم پویای خانواده، شناخت هرچه بیشتر ارتباطات موجود در آن بسیار اهمیت دارد و نحوه‌ی ارتباطات در خانواده و شیوه‌هایی که اعضای خانواده بدان طریق افکار و احساسات خود را بیان می‌کنند نه تنها به خودی خود جالب است، بلکه دلالت‌های مهمی برای سعادت و نشاط و سلامت روان اعضای خانواده و فرزندان و عملکرد آنها دارد (کوئرنوفیتز پاتریک؛ ۲۰۰۳).

در این راستا می‌توان گفت، عواملی که نشأت گرفته از درون فرد، شخصیت و ویژگی‌های فردی است و یا اینکه می‌تواند در نتیجه‌ی محیطی که فرد در آن پرورش می‌یابد باشد. در میان عوامل محیطی می‌توان به خانواده که نخستین نهادی است که فرد از بدو تولد در آن قرار می‌گیرد، بدیهی است هر خانواده‌ای خواستار شادی، سعادت و سلامت روان اعضای خانواده می‌باشد، بنابراین، به این خواسته باید تا آنجا که ممکن است عوامل تأثیرگذار بر سلامت، شادکامی والدین را شناخت و یکی از این عوامل خانواده و نحوه ارتباطات اعضای آن با یکدیگر است که این همان الگوهای ارتباطی محسوب می‌گردد و متأثر از عوامل فرهنگی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی می‌باشد (الان؛ ۲۰۰۴).

بنابراین، ارتباط و الگوهای ارتباطی در نظریه‌های مختلف خانواده درمانی مورد توجه قرار گرفته است که مدل خانواده درمانی ستیر یکی از آنهاست که هم تجربه‌گرا و هم کوتاه مدت است و آن را (بنمن؛ ۲۰۰۲) اجرا کرده است او معتقد است مدل کوتاه مدت ستیر بر اساس توانایی انسان برای تغییر، رشد و آشکار کردن آنهاست در این مدل برای همه مراجعان امید را به ارمغان می‌آورد، زیرا تصور می‌شود که همه انسان‌ها دارای منابع درونی برای تغییر و رشد هستند. همچنین تصور می‌شود افراد قادرند استعدادها و نیروهای بالقوه را تحقق بخشیده و به شکل کاملتری از انسانیت دست یابند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر مطالعه‌ای توصیفی و استنباطی با استفاده از تحلیل کواریانس تک متغیره و چند متغیره انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل والدین دانش آموزان منطقه ۹ شهر تهران در سال ۱۳۹۵ می‌باشند؛ که دارای شرایط زیر می‌باشد.

۱- داشتن حداقل ۹ سال زندگی مشترک.

۲- مشغول زندگی با همسر.

۳- عدم ارتباط گفت و شنود مناسب با همسر.

علت انتخاب والدین در این پژوهش عدم ارتباط مناسب فرزندان آنان با دیگر دوستان و همکلاسیان در محیط مدرسه می‌باشد که متأثر از آموزش الگوهای ارتباطی خانواده و چگونگی تعاملات نوجوان با والدین و دوستان است. بنابر ضرورت یاد شده، شرکت کنندگان در این پژوهش که از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی جایگزین شدند شامل ۳۲ زوج را انتخاب، سپس ۱۶ نفر را به عنوان گروه آزمایش و ۱۶ نفر را به عنوان گروه گواه استفاده شدند، به این صورت که از بین مناطق

¹ Koerner & Fitzpatrick

² -Elan

³ -Banmen

۲۲ گانه شهر تهران، منطقه ی ۹ آموزش و پرورش شهر تهران، یک ناحیه به صورت تصادفی انتخاب شده و از این ناحیه یک مدرسه پسرانه و یک مدرسه دخترانه و سپس از هر مدرسه یک کلاس و ۸ والدین به صورت تصادفی انتخاب شدند. و توسط پرسشنامه شادکامی آکسفورد^۱ (آرگیل، ۲۰۰۱). این پرسشنامه در سال ۱۹۸۹ توسط آرگیل، مارتین و کروسلند تهیه و در سال ۲۰۰۱ مورد تجدیدنظر قرار گرفت (آرگیل ۲۰۰۱) قبل از آموزش و سپس بعد از آموزش مورد ارزیابی قرار گرفتند. این پرسشنامه دارای ۲۹ ماده چهار گزینه ای است که از صفر تا سه نمره گذاری می شود. به این صورت که در هر ماده، به گزینه ای که بیانگر بیشترین میزان شادکامی است نمره چهار و به گزینه ای که بیانگر کمترین میزان شادکامی است نمره یک تعلق می گیرد. در ایران، در پژوهش علی پورونور بالا (۱۳۷۸) اعتبار این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ، دو نیمه کردن آزمون و بازآزمایی به ترتیب ۰/۹۳، ۰/۹۲ و ۰/۷۹. گزارش شد. همچنین روایی پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی و روایی صوری مطلوب گزارش شد. جوکار و رحیمی (۱۳۸۶) نیز در پژوهش خود ضریب اعتبار این پرسشنامه را ۰/۹۲ و روایی آن را به روش تحلیل عاملی به دست آوردند.

به منظور بررسی اعتبار و روایی فهرست شادکامی آکسفورد، آرگیل^۲ (۲۰۰۱). نمونه ای متشکل از ۱۴۲ مرد و ۲۲۷ زن ایرانی، ۱۸ تا ۵۳ سال میانگین ۲۵ فهرست شادکامی آکسفورد، پرسشنامه شخصیتی آیزنک و فهرست افسردگی بک را تکمیل کردند. بررسی همسانی درونی فهرست شادکامی آکسفورد نشان داد که تمام ۲۹ گزاره این فهرست با نمره کل همبستگی بالایی داشتند. آلفای کرونباخ برای کل فهرست برابر با ۰/۹۱ بود. همبستگی پیرسون بین فهرست شادکامی آکسفورد با فهرست افسردگی بک و زیر مقیاس های برون گرایی و نوروگرایی EPQ به ترتیب برابر با ۰/۴۸، ۰/۴۵ و ۰/۳۹- بود که روایی هم گرا و واگرایی فهرست شادکامی آکسفورد را تایید کرد. نتایج تحلیل عاملی با استخراج ۵ عامل رضایت از زندگی، عزت نفس، بهزیستی فاعلی، رضایت خاطر و خلق مثبت توانستند با ارزش ویژه بزرگتر از ۱ در مجموع ۴۹/۷ درصد واریانس کل را تبیین کنند. میانگین نمرات آزمودنی های ایرانی در فهرست شادکامی آکسفورد (۴۲/۰۷) با یافته های پژوهش آرگیل (m=6/35) متفاوت بود. یافته های پژوهش نشان دادند که فهرست شادکامی آکسفورد برای اندازه گیری ابزارهای استفاده شده در این پژوهش عبارت بودند از:

شادکامی در جامعه ایرانی از اعتبار و روایی مناسب برخوردار است. روایی این مقیاس در مطالعات مختلف از جمله علیپور و نوربالا (۱۳۸۷)، برخی تحقیقات این سال را ۱۳۸۵ معرفی کرده اند که اشتباه می باشد. این تحقیق در سال ۱۳۸۷ در مجله اندیشه و رفتار منتشر شده است.) تایید شده است، آرگیل و لو (۱۹۹۸) ضریب آلفای ۰/۹۰ درصد را با ۳۴۷ آزمودنی، فارنهایم و برونیک (۱۹۹۹) ضریب آلفای ۰/۸۷ درصد را با ۱۰۱ آزمودنی ونوری (۱۳۸۱) با ۱۸۰ آزمودنی آلفای کرونباخ ۰/۸۴ درصد را به دست آورده اند. در ایران علی پور و نور بالا (۱۳۸۷) با ۱۰۱ آزمودنی آلفای ۰/۹۳ درصد را به دست آورده اند.

یافته ها

یافته های جمعیت شناختی

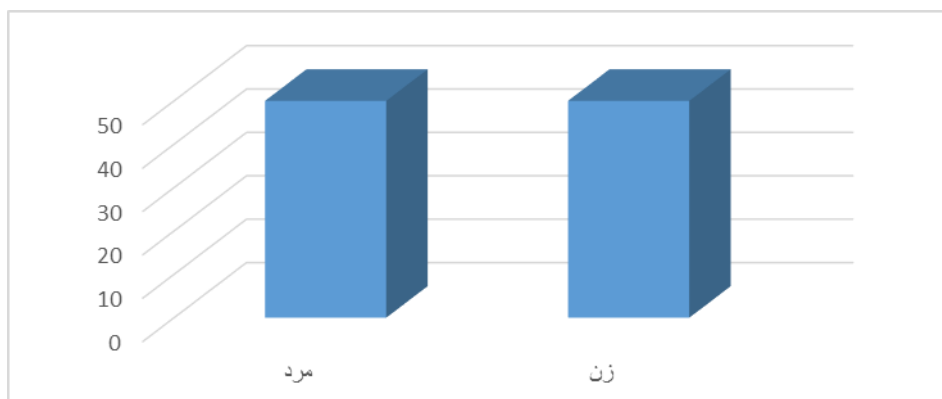
جدول ۱: فراوانی مربوط به جنسیت افراد نمونه

جنسیت	مرد	زن	کل
فراوانی	۱۶	۱۶	۳۲
درصد	۵۰	۵۰	۱۰۰

^۱ --Oxford Happiness Questionnaire

^۲ -Argyle

^۳ - Argyle

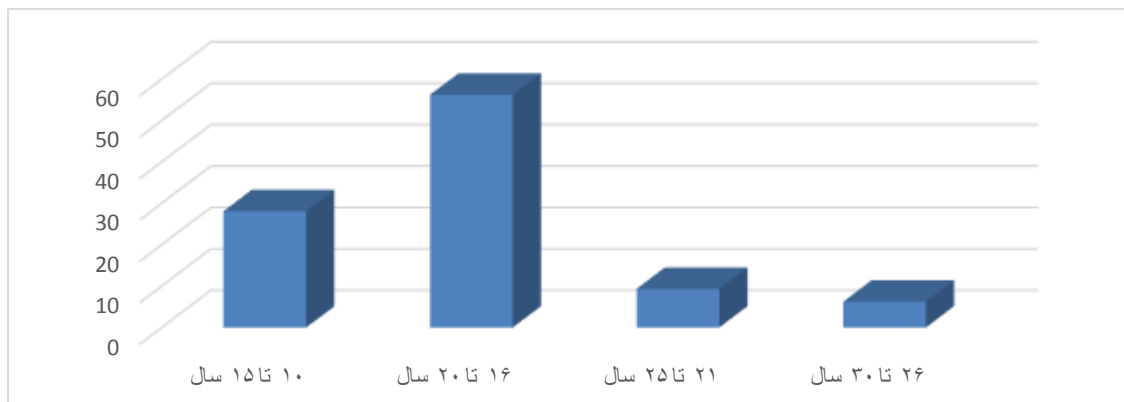

نمودار ۱: درصد فراوانی جنسیت اعضای گروه نمونه

در جدول و نمودار ۱- اطلاعات مربوط به جنسیت افراد گروه نمونه آورده شده است. همان طور که نشان داده شده است در پژوهش حاضر ۳۲ زوج شرکت داشته اند که بر این اساس ۱۶ نفر مرد و ۱۶ نفر زن می باشند.

جدول ۲: توزیع فراوانی مدت زمان زندگی مشترک

سال	۱۰ تا ۱۵ سال	۱۶ تا ۲۰ سال	۲۱ تا ۲۵ سال	۲۶ تا ۳۰ سال	کل
تعداد	۹	۱۸	۳	۲	۳۲
درصد	۲۸/۱۲	۵۶/۲۵	۹/۳۷	۶/۲۵	۱۰۰

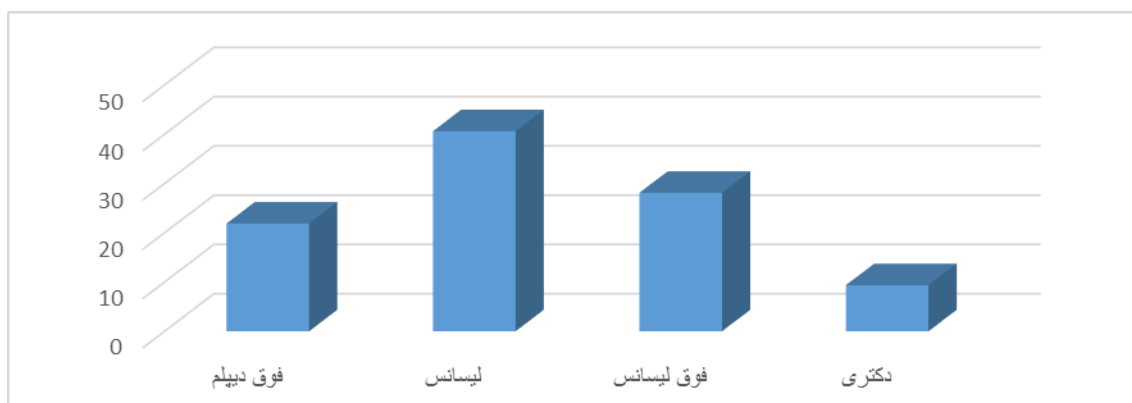

نمودار ۲: درصد فراوانی مدت زمان زندگی مشترک اعضای نمونه

در جدول و نمودار ۲- اطلاعات مربوط به فراوانی مدت زمان زندگی مشترک اعضای نمونه نشان داده شده است. بر این اساس ۹ نفر از زوجین بین ۱۰ تا ۱۵ سال، ۱۸ نفر ۱۶ تا ۲۰ سال، ۳ نفر ۲۱ تا ۲۵ سال و ۲ نفر نیز بین ۲۶ تا ۳۰ سال سابقه زندگی مشترک دارند.

جدول ۳: فراوانی مربوط به مدرک تحصیلی

مدرک تحصیلی	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	کل
فراوانی	۷	۱۳	۹	۳	۳۲
درصد	۲۱/۸۷	۴۰/۶۲	۲۸/۱۲	۹/۳۷	۱۰۰

نمودار ۳: درصد فراوانی مدرک تحصیلی

در جدول و نمودار ۳- اطلاعات مربوط به فراوانی مدرک تحصیلی افراد گروه نمونه آورده شده است. ۷ نفر از شرکت کنندگان دارای مدرک فوق دیپلم، ۱۳ نفر دارای مدرک لیسانس، ۹ نفر دارای مدرک فوق لیسانس و ۳ نفر دارای مدرک دکتری هستند.

جدول ۴: میانگین و انحراف استاندارد نمرات شادکامی والدین در دو مرحله اندازه گیری به تفکیک گروه آزمایش و کنترل

گروه	متغیر	پیش آزمون		پس آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
آزمایش	شادکامی مادران	۶۴/۸۷	۱۲/۴۲	۷۲/۵۰	۱۰/۸۱
	شادکامی پدران	۶۴/۵۰	۷/۰۵	۷۳/۷۵	۵/۹۴
کنترل	شادکامی مادران	۷۴	۵/۹۰	۷۳/۷۵	۴/۷۱
	شادکامی پدران	۶۶/۷۵	۸/۷۹	۶۶/۵۰	۱۳/۵۴

در جدول ۴ آمار توصیفی مربوط به میانگین و انحراف معیار نمرات شادکامی والدین به تفکیک برای گروه آزمایش و کنترل در دو مرحله سنجش (پیش آزمون و پس آزمون) نشان داده شده است. همان طور که ملاحظه می‌گردد میانگین نمرات شادکامی والدین گروه کنترل در پس آزمون نسبت به پیش آزمون تفاوت زیادی را نشان نمی‌دهد. درحالیکه در گروه آزمایش، شاهد افزایش نمرات شادکامی، هم برای پدران و هم برای مادران، در پس آزمون نسبت به پیش آزمون هستیم.

یافته های استنباطی

پیش از انجام آزمون فرضیه ها باید به آزمون نرمال بودن توزیع داده ها پرداخت. این امر کمک می کند که محقق بتواند آزمون آماری مناسب را جهت آزمون فرضیه ها انتخاب نماید. بدین منظور از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف جهت تشخیص نوع توزیع داده ها استفاده شده است. بدین منظور توزیع داده های مربوط به متغیرهای پژوهش در سطح معناداری ۰/۰۵، مورد بررسی قرار گرفته اند که نتایج آن در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵: نتایج آزمون کالموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات

متغیر	تعداد	Z کالموگروف اسمیرنوف	سطح معنی داری
پیش آزمون شادکامی مادران	۱۶	۰/۸۳۵	۰/۴۸۸
پیش آزمون شادکامی پدران	۱۶	۰/۶۲۸	۰/۸۲۵
پس آزمون شادکامی مادران	۱۶	۰/۶۵۷	۰/۷۸۱
پس آزمون شادکامی پدران	۱۶	۰/۶۸۷	۰/۷۳۲

در جدول ۵ نتایج آزمون کالموگروف - اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع نمرات پیش آزمون و پس آزمون آورده شده است. بر اساس نتایج مندرج در جدول، سطح معناداری آماره محاسبه شده برای تمامی متغیرها بزرگتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین این فرض نرمال بودن توزیع نمرات پیش آزمون و پس آزمون پذیرفته می شود به منظور بررسی اثربخشی نوشتار درمانی بر آموزش الگوهای ارتباطی بر شادکامی والدین دانش آموزان، از آزمون تحلیل کواریانس چند متغیره استفاده شد. پیش از انجام این آزمون بررسی چند مفروضه آماری الزامی می باشد. یکی از مفروضات اجرای آزمون تحلیل کواریانس چند متغیری، همسانی ماتریس کواریانس ها می باشد که برای بررسی برقراری این مفروضه از آزمون باکس استفاده شده است. نتایج مربوط به اجرای این آزمون در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶: نتیجه آزمون همسانی ماتریس کواریانس ها (باکس)

Box's	F	df1	df2	سطح معناداری
۷/۳۲۵	۱/۰۷۸	۶	۲۸۸۳/۵۵۱	۰/۳۷۳

همانطور که در جدول ۶ مشاهده می گردد، سطح معناداری آزمون باکس برابر با ۰/۳۷۳ می باشد. از آنجایی که این مقدار، بزرگتر از سطح معنا داری (۰/۰۱) مورد نیاز برای رد فرض صفر می باشد، فرض صفر ما مبنی بر همسانی ماتریس کواریانس ها مورد تایید قرار می گیرد. بدین ترتیب مفروضه همسانی ماتریس کواریانس ها، به عنوان یک از مفروضات آزمون تحلیل کواریانس چند متغیری برقرار می باشد.

یکی دیگر از مفروضات اجرای آزمون تحلیل کواریانس چند متغیری، همگنی واریانس متغیرهای وابسته در بین گروهها می باشد که برای بررسی برقراری این مفروضه از آزمون لوین استفاده شده است. نتایج مربوط به اجرای این آزمون در جدول ۷ نشان داده شده است.

^۱- Kolmogorov- Smirnov Test

جدول ۷: نتیجه آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس ها

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری
شادکامی مادران	۱/۳۰۲	۱	۱۴	۰/۲۷۳
شادکامی پدران	۳/۳۶۹	۱	۱۴	۰/۰۸۸

همانطور که در جدول ۷ نشان داده شده است، نتایج آزمون لوین در هیچ یک از متغیرها معنا دار نمی باشد. از این رو فرض صفر ما مبنی برای همگنی واریانس متغیرها مورد تایید قرار می گیرد. بدین ترتیب نتیجه می شود که مفروضه دیگر آزمون تحلیل کواریانس چند متغیری، همگنی واریانس ها، برقرار می باشد.

جدول ۸: نتایج تحلیل کواریانس چند متغیری برای مقایسه نمرات شادکامی گروه آزمایش و کنترل

اثر	آزمونها	مقادیر	F	درجه آزادی اثر	درجه آزادی خطا	سطح معناداری	اندازه اثر
گروه	اثر پیلایی	۰/۴۷۳	۱۱/۱۷۰	۳	۹	۰/۰۱	۰/۴۷۳
	لامبدای ویلکز	۰/۱۲۷	۱۱/۱۷۰	۳	۹	۰/۰۱	۰/۴۷۳
	اثر هتلینگ	۶/۸۷۴	۱۱/۱۷۰	۳	۹	۰/۰۱	۰/۴۷۳
	بزرگترین ریشه روی	۶/۸۷۴	۱۱/۱۷۰	۳	۹	۰/۰۱	۰/۴۷۳

همانطور که مشاهده می گردد سطح معنی داری هر چهار آماره چند متغیری مربوطه یعنی اثر پیلایی، لامبدای ویلکز، اثر هتلینگ و بزرگترین ریشه روی، برابر با ۰/۰۱ است ($P < 0.01$). بدین ترتیب فرض صفر آماری رد و مشخص می گردد که بین دو گروه آزمایش و کنترل، در نمرات مربوط به شادکامی والدین دانش آموزان، در پس آزمون تفاوت معناداری وجود دارد. بر این اساس می توان گفت آموزش الگوهای ارتباطی بر افزایش شادکامی والدین دانش آموزان موثر بوده است.

به منظور بررسی تفاوت دو گروه آزمایش و کنترل در هر یک از این متغیرها، آزمون اثرات بین آزمودنی مورد استفاده قرار گرفت که نتایج حاصل در ادامه ارائه شده است.

جدول ۹: آزمون اثرات بین آزمودنی برای مقایسه شادکامی گروه آزمایش و کنترل در پس آزمون

متغیر	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری	اندازه اثر
شادکامی مادران	بین گروهی	۲۴/۷۸۹	۱	۲۴/۷۸۹	۶/۷۱۶	۰/۰۱۷	۰/۲۵۱
	درون گروهی	۴۰/۶۰۱	۱۱	۳/۶۹۱			
شادکامی پدران	بین گروهی	۲۵/۴۱۹	۱	۲۵/۴۱۹	۷/۰۸۰	۰/۰۱۵	۰/۲۶۱
	درون گروهی	۳۹/۴۹۰	۱۱	۳/۵۹۰			

در جدول ۹ نتایج آزمون اثرات بین آزمودنی برای مقایسه شادکامی، در گروه های آزمایش و کنترل در مرحله پس آزمون نشان داده شده است. با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۹ مقدار F بدست آمده برای تمامی متغیرها در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی

دار می باشد؛ بنابراین فرض صفر رد و فرض پژوهش مورد تایید قرار می گیرد. با توجه به بالاتر بودن میانگین نمرات گروه آزمایش در مرحله پس آزمون چنین نتیجه می شود که آموزش الگوهای ارتباطی موثر بوده و موجب افزایش شادکامی والدین دانش آموزان می شود.

آموزش الگوهای ارتباطی بر شادکامی والدین مؤثر است.

به منظور بررسی اثر بخشی آموزش الگوهای ارتباطی بر شادکامی والدین، از آزمون تحلیل کواریانس یک راهه استفاده شد. نتایج مربوط به اجرای این آزمون و بررسی مفروضات آن به تفکیک برای پدران و مادران، در ادامه ارائه شده است.

الف: مادران

جدول ۱۰: نتایج تحلیل یکسان بودن شیب خط رگرسیونی به عنوان پیش فرض تحلیل کواریانس

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
گروه * پیش آزمون	۱/۰۷۹	۱	۱/۰۷۹	۰/۰۶۶	۰/۸۰۲

در جدول ۱۰ نتایج تحلیل یکسان بودن شیب خط رگرسیونی به عنوان پیش فرض اصلی انجام تحلیل کواریانس آورده شده است. بر اساس نتایج مندرج، سطح معناداری سطر اثر متقابل گروه و پیش آزمون ($p=0/802$) بزرگتر از $0/05$ می باشد؛ بنابراین فرضیه همگنی رگرسیونی پذیرفته می شود.

جدول ۱۱: نتیجه آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس ها

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری
بلوغ شغلی	۰/۷۹۳	۱	۱۴	۰/۳۸۸

همانطور که در جدول ۱۱ نشان داده شده است، نتایج آزمون لوین معنا دار نمی باشد. از این رو فرض صفر ما مبنی بر همگنی واریانس متغیرها مورد تایید قرار می گیرد. بدین ترتیب نتیجه می شود که مفروضه همگنی واریانس ها، برقرار می باشد.

جدول ۱۲: نتایج تحلیل کواریانس جهت مقایسه شادکامی مادران در گروه های آزمایش و کنترل

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
پیش آزمون	۷۷۵/۳۰۵	۱	۷۷۵/۳۰۵	۵۰/۸۵۴	۰/۰۱
گروه	۱۰۴/۹۶۴	۱	۱۰۴/۹۶۴	۶/۸۸۵	۰/۰۲۱
خطا	۱۹۸/۱۹۵	۱۳	۱۵/۲۴۶		
کل	۹۷۹/۷۵	۱۵			

در جدول ۱۲ نتایج آزمون تحلیل کواریانس برای مقایسه نمرات شادکامی مادران در گروه های آزمایش و کنترل، در پس آزمون، نشان داده شده است. مقدار F بدست آمده برابر با $6/885$ است و سطح معنی داری آن نیز کوچکتر از $0/05$ می باشد. از این رو فرض صفر رد و فرض پژوهش مورد تایید قرار می گیرد. بر این اساس و با توجه به بالاتر بودن میانگین نمرات گروه

آزمایش در پس آزمون، می توان نتیجه گرفت که آموزش الگوهای ارتباطی موثر بوده و موجب افزایش شادکامی مادران دانش آموزان می شود.

ب: پدران

جدول ۱۳: نتایج تحلیل یکسان بودن شیب خط رگرسیونی به عنوان پیش فرض تحلیل کواریانس

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
گروه * پیش آزمون	۶۳/۸۶۹	۱	۶۳/۸۶۹	۱/۶۴۵	۰/۲۲۴

در جدول ۱۳ نتایج تحلیل یکسان بودن شیب خط رگرسیونی به عنوان پیش فرض اصلی انجام تحلیل کواریانس آورده شده است. بر اساس نتایج مندرج، سطح معناداری سطر اثر متقابل گروه و پیش آزمون ($p=0/224$) بزرگتر از $0/05$ می باشد؛ بنابراین فرضیه همگنی رگرسیونی پذیرفته می شود.

جدول ۱۴: نتیجه آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس ها

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری
بلوغ شغلی	۲/۲۶۲	۱	۱۴	۰/۱۵۵

همانطور که در جدول ۱۴ نشان داده شده است، نتایج آزمون لوین معنا دار نمی باشد. از این رو فرض صفر ما مبنی بر همگنی واریانس متغیرها مورد تایید قرار می گیرد. بدین ترتیب نتیجه می شود که مفروضه همگنی واریانس ها، برقرار می باشد.

جدول ۱۵: نتایج تحلیل کواریانس جهت مقایسه شادکامی پدران در گروه های آزمایش و کنترل

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
پیش آزمون	۱۰۰۱/۸۳۹	۱	۱۰۰۱/۸۳۹	۲۴/۵۸۹	۰/۰۱
گروه	۳۶۳/۲۸۳	۱	۳۶۳/۲۸۳	۸/۹۱۶	۰/۰۱۱
خطا	۵۲۹/۶۶۱	۱۳	۴۰/۷۴۳		
کل	۱۷۴۱/۷۵	۱۵			

در جدول ۱۵ نتایج آزمون تحلیل کواریانس برای مقایسه نمرات شادکامی پدران در گروه های آزمایش و کنترل، در پس آزمون، نشان داده شده است. مقدار F بدست آمده برابر با $8/916$ است و سطح معنی داری آن نیز کوچکتر از $0/05$ می باشد. از این رو فرض صفر رد و فرض پژوهش مورد تایید قرار می گیرد. بر این اساس و با توجه به بالاتر بودن میانگین نمرات گروه آزمایش در پس آزمون، می توان نتیجه گرفت که آموزش الگوهای ارتباطی موثر بوده و موجب افزایش شادکامی پدران دانش آموزان می شود.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی اثر بخشی الگوهای ارتباطی برشادکامی والدین دانش آموزان بود. در راستای این هدف، یافته ها نشان دادند که بین الگوهای ارتباطی خانواده و شادکامی والدین رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج نشان دادند از میان ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده، جهت گیری گفت و شنود هم به طور مستقیم و هم غیر مستقیم شادکامی را پیش بینی می کند. این یافته، همسو با نتایج پژوهش های جوکار و رحیمی (۱۳۸۶)، خسروی (۱۳۹۰)، اصلانی و پور جم (۱۳۹۱) و اسکرات (۲۰۰۹) همسواست و نیز با نتایج پژوهش های بونگ (۲۰۰۸)، مندل و همکاران (۲۰۰۶)، کوستن و اندرسون (۲۰۰۴)، دیورا و گاستاوا (۲۰۰۴) گوهل (۲۰۱۲)، لوتاز (۲۰۰۷)، و کشتکاران (۱۳۸۸) همسواست که براین تبیین استوار است، ارتباط موجود بین اعضای خانواده به عنوان یکی از مهمترین جنبه های بین فردی برای فهم سازگاری و شادکامی اعضای خانواده می باشد. در خانواده هایی با گفت و شنود بالا که در آن ارتباطات باز و خود انگیخته وجود دارد و به بحث هایی گسترده در باره موضوع های مختلف می پردازند، فرزندان، توانایی ابراز عواطف را به دست آورده و احساس می کنند مورد پذیرش والدین هستند. خانواده نیز با بهره گیری از فرزندان در تصمیم گیری ها و فراهم کردن فرصت ابراز وجود و استقلال برای آنها به فضای عاطفی خانواده غنا می بخشد و در نتیجه باعث کاهش اضطراب و افسردگی و به تبع آن افزایش شادکامی می شود. نتایج این پژوهش در راستای نقش آموز الگوهای ارتباطی بر شادکامی والدین با نتایج دهقانی زاده و حسین چاری (۱۳۹۱) و سوری و پور سردار (۱۳۹۲) همسو می باشد. می توان گفت ارتباط مطلوب و مناسب در خانواده، زمینه های گفت و گو و تعامل بیشتر را برای اعضا فراهم کرده و بسیاری از مهارت ها و توانایی های فردی را گسترش می دهد که منجر به ارتباطات مناسب، رضایت از زندگی و نهایتاً شادکامی می گردد.

در راستای بررسی هدف اصلی پژوهش که بررسی اثر بخشی آموزش الگوهای ارتباطی بر شادکامی والدین و فرزندان بود، نتایج حاکی از آن بود که ضریب پیش بینی کنندگی آموزش الگوی ارتباطی و گفت و شنود تأثیر مستقیم بر شادکامی والدین و فرزندان دارد.

توجه به جنبه های کاربردی پژوهش حاضر نیز حائز اهمیت است. در این راستا خانواده ها می توانند از طریق فراهم کردن جو صمیمی، عاطفی و حمایتگر و ایجاد تعامل های باز و گسترده در بین اعضا، فرزندان خود را در دستیابی به توانایی های شخصی و رسیدن به شادکامی یاری رسانند، با در نظر گرفتن این مطلب که آموزش الگوهای ارتباطی در کشور ما، حوزه ای جدید در پژوهش ها است، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی اثر بخشی آموزش الگوهای ارتباطی بر شادکامی والدین دانش آموزان متوسطه اول بود؛ بنابراین پیشنهاد می شود در تعمیم نتایج باید جانب احتیاط صورت گیرد و نیز در پژوهش های آتی، نقش متغیرهای آموزشی را بر روی والدین دانش آموزان ابتدایی و متوسطه ی دوم نیز صورت گیرد و نیز کارگاه های آموزشی در سطح شهر برای والدین به اجرا درآید.

سپاسگزاری

بدین وسیله از اساتید دانشکده علوم انسانی دانشگاه تهران غرب و کلیه ی افرادی که در این مطالعه همکاری نموده اند صمیمانه تشکر و قدردانی می گردد.

منابع و مأخذ:

۱. اصلانی، خالد، پور جم، بهاره. (۱۳۹۱). رابطه همبستگی، تطابق پذیری و ارتباط خانواده با رضایت از زندگی و بهزیستی فردی در دانش آموزان دختر. دو فصلنامه مشاوره کاربردی، ۶۳-۷۴.
۲. اعتمادی، عذرا؛ نوایی نژاد، شکوه و احمدی، سید احمد و فرزاد، ولی الله. (۱۳۸۵). اثربخشی زوج درمانی شناختی-رفتاری بر صمیمیت زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره در شهر اصفهان. مجله مطالعات روانشناختی. دوره دوم، شماره اول: صص ۶۹-۸۷.

۳. پور سردار، نوراله، پورسردار، فیض اله، پناهنده، عباس، سنگری، علی اکبر. وعبدی زرین، سهراب. (۱۳۹۲). تأثیر خوش بینی (تفکر مثبت) بر سلامت روانی و رضایت از زندگی: یک مدل روان شناختی از بهزیستی. *مجله پژوهشی حکیم*، ۴۹-۴۲.
۴. سپهری، صفورا ومظاهری، محمدعلی (۱۳۸۸). *الگوهای ارتباطی خانواده ومتغیرهای شخصیتی در دانشجویمان، فصلنامه روان شناسی تحولی: روان شناسی ایرانی*، ۱۵۰-۱۴۱.
۵. جوکار، بهرام، ورحیمی، مهدی. (۱۳۸۶). بررسی تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده بر شادی در گروهی از دانش آموزان دختر وپسر دبیرستانی شهر شیراز، *مجله روان پزشکی وروان شناسی بالینی ایران (فصلنامه اندیشه ورفتار سابق)*، ۳۸۴-۳۷۶.
۶. خسروی، صدراله، نشاط دوست، حمید طاهر، مولوی، حسین، وکلانتری، مهرداد. (۱۳۹۰). اثر بخشی آموزش الگوی ارتباطی خانواده کثرت گرا بر رضایت از زندگی زوجین. *مجله پزشکی هرمزگان*، ۴۸-۴۰.
۷. خسروی، صدراله، نشاط دوست، حمید طاهر، مولوی، حسین، وکلانتری، مهرداد. (۱۳۹۰). اثر بخشی آموزش الگوی ارتباطی خانواده کثرت گرا بر رضایت از زندگی زوجین. *مجله پزشکی هرمزگان*، ۴۸-۴۰.
8. Alan, C. (2004). *positive psychology*. USA:Burner-Rutledge.
9. Alegre, A. (2011).parenting Styles and Children's Emotional intelligence:What Do we Know? *Family journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*,V. 19, N. 1,56-62
10. Argyle M, Martin MR, Crossland J, Happeness as a function of personallity and social Encounters in: Forgas JP, Innes RJM (editors). *Recent advances in social Psychology*. 2n^d ed. London: Penguin 1989; 189-203.
11. Fitzpatrick, M. A. (2004). The family Communication patterns theory: observations on its development and application. *Journal of Family Communication*, 4, 179-167.
12. Fitzpatrick, M. A., & Koerner, A. F. (2004 b). *family Communication schema on childrena resiliency running head: family Communication schemata, The evolution of key mass Communication concepts*: Honoring Jack M. Mcleod, 115-139.
13. Fitzpatrick, M. A., & Rithchie, L, D. (1994). Communication schemata, Within the family: Multiple preapective on Family Interaction. *Human Communication Research*, V. 20, 275-301.
14. Noorbakhsh, S. N., Besharat, M. A., & Zarei, J. (2010). Emotional intelligence and Coping styles with stress. *Procedia Social and Behavioral Sciences*.5 818-22
15. Shutte, N. S., Mallouf, J., Hall, L., Haggerty, D., Cooper, J., Golden, C., & Dorheim, L. (1998). Development and validation of emotional intelligence. *Personality and individual difference*, 25, 167-177.

Effectiveness of Communication Patterns on Students Parents' Happiness Level

Seyede Fatemeh Mousavi¹ *, Zahra Valaei Nasab²

1. Department of Counseling, Faculty of Humanities, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Medical Student, Medical Sciences University, Islamic Azad University, Tehran, Iran

---

Abstract

This study aims to investigate the effectiveness of communication patterns on high school students' parents' happiness in District 9 of Tehran. A semi-experimental pretest-posttest design with two experimental and control groups has been used in this study. The research sample members were selected from among 32 couples using the multi-stage randomized cluster sampling method. After training the communication patterns during eight 120-minute sessions based on the Family Therapy Theory of Satir, translated by Behrouz Birshak, we used the Oxford Happiness Questionnaire to collect the required data. The results of statistical analyses showed that there is a significant relationship between the training of family communication patterns on the parents' happiness level. The data were analyzed using one-variable covariance and SPSS version 22. Results showed that there is a significant positive relationship between family communication patterns and the happiness rate of students' parents, meaning that a proper communication pattern in families leads to the parents' further happiness level and consequently positively affects their children. We thus come to the conclusion that happy people most often belong to families who have a good communication pattern. The present study showed a significant positive relationship between the communication pattern and the students' parents' happiness level.

Keywords: communicative pattern, happiness, parenting
